

Radikalitet og selvrepræsentation

Det er stadig legitimt og vigtigt at spørge: Kunne irakerne i kirken tale, eller var der ikke andet for end rituellet at bede suverænen om nåde? Men det må uundgåeligt suppleres med: Kunne de danske aktivister, eller var der ikke andet for end rituellet at gå i forbøn for irakerne og dermed håbe på en mere anstændig suveræns indblanding? Og var der virkelig ikke andet at gøre, som vi gjorde efter kirkerydningen og den (forventede) manglende indblanding fra en mildere stemt suveræn, end at vrænge ad selve nationalstaten på en måde, der er indskrevet i dens orden?

Kan nogen af os tale, eller er vi tvunget til at marchere frem og tilbage, altid strategisk, mellem at bede staten om noget og at udelukke at den kan give os noget? Kan disse tekster tale, når de leder efter nye empiriske spor i aktivismen og andre begreber på den anden side af selvforståelsen af den, eller er de fordømte til at spadserer gale rundt på forestillingens atter nye virtuelt anlagte stier? Er jeg i berøring med min egen krop og mit eget selv? Kan jeg røre ved nogen anden? Ejer vi skyggen af følelse? Kan vi mødes og tale sammen? Giver f.eks. teologen K. E. Løgstrups berømte ord i *Den etiske fordring* nogen mening for os?

"Den enkelte har aldrig med et andet menneske at gøre uden at han holder noget af dets liv i sin hånd. Det kan være meget lidt, en forbigående stemning, en oplagthed, man får til at visne, eller som man vækker, en lede man uddyber eller hæver. Men det kan også være forfærdelig meget, så det simpelthen står til den enkelte, om den andens liv lykkes eller ej."¹

Eller har de spontane livsytringer mistet deres mulighedsbetingelse i den flydende modernitet, som Zygmunt Bauman antyder med reference til Løgstrup? Er livsytringer som tillid, barmhjertighed og oprigtighed, der ifølge Løgstrup alle udspringer umiddelbart og prærefleksivt i og med det blotte nærvær mellem mennesker – han kalder dem kuriøst nok for *suveræne* livsytringer – blevet udslettet i takt med at det nære rum, eller det lokale, er blevet mediebombarderet af fjerne lidelser, som det er meget svært at finde meningsfulde reaktioner på? Er det nære ansigt umuligt at se for vores globale "fjern-syn"?²

Trampolinhuset kan med god mening ses i forlængelse af det spor i Kirkeasyl, der handlede om irakernes aktive indtræden i byen og et fællesskab hinsides 'dem' og 'os'. Set fra mit perspektiv, der vel at mærke ikke er det endegyldige og langt fra det eneste mulige

(tværtimod kan det virke som det mest umulige og forestillede perspektiv), forsøger Trampolinhuset, som *noget radikalt*, at overskride den nationale rammefortælling, som Kirkeasyl umiddelbart holdt sig inden for, ved at arbejde på et brugerstyret fællesskab hinsides 'dem' og 'os'. Huset er et permanent forsøg, der ikke har projektet eller aktionens flygtige karakter, blandt folk bosiddende inden og uden for asyllejre i Danmark; dem der nu engang befinder sig på territoriet, blot som en stille og rolig konstatering af at dette er indlejret i en global og transnational virkelighed, uden af den grund at stille grundlæggende konkrete politiske krav. Men Trampolinhuset er, i sammenligning med Kirkeasyl og, i endnu højere grad, de deciderede anti-nationale asylgrupper, først og fremmest et *ikke-radikalt* projekt, idet det ligesom vil trække sig i baggrunden og ikke projicere en politisk identitet over på folk i asyllejrene.

Radikalt eller ikke-radikalt. Lad mig kaste lidt mere lys over min brug af disse betegnelser og også påpege et spejlbilledeforhold mellem dem. Igen vil jeg henvise til Løgstrup, der peger på to faretruende "udartninger af kommunikationen mellem mennesker". Den ene er

"at ville lave andre om. Man har en mening om, hvordan tingene skal ordnes og hvordan de andre skal være. Man fristes til at kalde dem for forståelsesløse meninger, for jo mere definitive de er, desto nødvendigere er det, at man ikke distraheres af alt for megen forståelse for dem, der skal laves om."³

Jeg kommer mere ind på det, men igen, migranten, når denne anskues som en slags praktisk forlængelse af nationalstatskritikken; som queer, radikal demokrat, anti-kapitalist etc. Lige præcis det, der er 'ikke-tilgangen' i Trampolinhuset og med andre ord et meget bevidst og aktivt fravalg. Eller sagt med tilvalget som perspektiv, det spor i Trampolinhuset, jeg elsker allerhøjest: anskuelsen af den anden som den suveræne anden, som Bauman skriver, eller den uidentificerbare absolutte anden, som det ifølge Derrida netop indebærer risiko og usikkerhed at modtage (hvilket selvfølgelig forpligter mig til at pointere, i Derridas ånd, at jeg dermed ikke undgår på forhånd at skabe en forestilling om den anden, idéen om den suveræne anden, der også i en grad er blot et ekko af mig, den første).⁴

Men Løgstrup peger imidlertid også på en anden udartning, der får mig til at tøve lidt ved betegnelsen den suveræne anden – eller nærmere *foran* betegnelsen – den er jo næsten som en port at skulle gå igennem. Nemlig det

”at glide af mod hinanden, altid at vige udenom. Af dovenskab, af menneskefrygt – og af hang til hygge! Thi der er få ting, der hygger som at rose hinanden. Det skulle da lige være fælles uvilje mod tredjeperson.”⁵

Bauman hævder at denne svære problematik og disse to udartninger, der siger noget meget præcist om radikaliteten og ikke-radikalitetens dilemmaer, oftest er ”kærlighedens børn” og altså også parforholdets dilemma: I det ene tilfælde vil jeg lade dig være sådan som du vil være, uanset hvad jeg tænker om dit valg, af frygt for at du ikke skal føle dig tvunget til at skulle vælge mellem din frihed og din kærlighed. I det andet vil jeg for alt i verden nærme mig dig helt, smelte mig sammen med dig, tilintetgøre den irriterende og i vejen andethed, få dig til at blive mig.⁶

Det er for mig en kompleks og svær problematik, og det skal ikke forstås simplificeret institutionskritisk – og hos Bauman i hvert fald ikke som 'parforholdets voldelighed' kontra de tvangsfrie 'åbne forhold' (jeg er heldigvis også selv så langt væk fra den klassiske venstreradikalismes kritik af parforholdet som man kan være). Kan kærlighedsmødet, også forstået bredt, overhovedet undvære eksistensen af disse (radikale og ikke-radikale) yderpunkter – og deres potentiale for afgrund og katastrofe? Er det ikke kærlighedens vilkår at man skal gå, gå, gå mellem dem frem for at plante sig solidt i deres midte og være så langt væk fra dem begge som muligt? Heller ikke denne skriftlige henvendelse til et læsende du undgår at ville andre noget på en voldsomt imødekommende måde – men forhåbentlig vil den det med en mild tøyen (og eftertænksomhed på tilbagevandringen).

Jeg tænker *visAvis* som et tidsskrift, der arbejder på begge disse radikalitetsakser og arbejder på begge disse akser på to måder.

- *visAvis* tøver for det første ikke med at sige:⁷ Alt hvad folk, der søger asyl og bor i lejre i Danmark, har på hjerte, er vigtigt og relevant for resten af samfundet. Altså publicerer *visAvis* ucensureret alle mulige slags historier, som folk der søger asyl og migranter har på hjerte. Det vil endda sige at disse historier er vigtige, *fordi* de bliver fortalt af disse folk – *fordi* de bliver fortalt af den 'undertrykte anden', hvis stemme ellers ikke høres i det nationale demokrati (og skaber en begivenhed af en helt anden karakter, end når f.eks. nye litterære stemmer bryder ind i og vender om på magtforholdet i det litterære

felt, mærket som det for altid er af at være en skuespilspolemik, hvor passionerede kampene end kan forekomme). For det andet, og det er vigtigt at holde fast i rækkefølgen, er det ambitionen for *visAvis*, så at sige på den anden side af dets radikale åbenhed, at indstifte et andet kvalitetsbegreb, der gør det muligt at have en redaktionel proces, hvor folk i lejrenes tekster lige så vel er genstand for kritik som alle andres; hvor et ægte møde kan komme i stand og hvor den enkelte tekst i al sin singularitet må overskride det at være skrevet af den undertrykte anden, den ekskluderede politiske stemme (jeg vil vende tilbage til det senere i disse tekster og gøre det mere konkret). Det handler med andre ord om at skabe muligheder for lige deltagelse i en potentielt konfliktfuld proces, hvilket kun kan gøres i en stadig bestræbelse, da *visAvis*-medlemmernes enormt forskellige positioner i samfundet naturligvis også bebor det principielt ligeværdige fællesskab. I denne bestræbelse må man altså igen og igen huske på og vende tilbage til at nogle historier er vigtige, *fordi* de bliver fortalt af den undertrykte anden (senere kommer jeg ind på problematikken omkring at afvise historier fra flygtninge og migranter, hvilket jeg selv har været med til at gøre en enkelt gang – naturligvis er det noget *visAvis* kun gør efter grundige overvejelser og nærmest overforsigtigt).

- *visAvis* bringer desuden teoretiske og andre belysninger af migrationsforhold, der ikke er oplevet indefra den flygtede eller migrerede krop. Et strukturelt og aktivistisk præget perspektiv, der altså har en legitim plads i tidsskriftet og i arbejdet med det, f.eks. i form af nationalstats- og neoliberalismekritik og andre teoretiske diskussioner. Et perspektiv, der som sagt ikke nødvendigvis harmonerer med perspektiverne hos de flygtninge og migranter, man ikke vil tale på vegne af. Det er omvendt ikke et perspektiv, som tidsskriftets flygtninge og migranter skal isoleres fra, hverken ved at adskille personlige beretninger fra teoretiske tekster i selve tidsskriftet eller ved at vige uden om det i diskussioner mellem migranter og aktivister. Jeg vender også meget mere konkrete tilbage til det, men igen: to absolutter, der ikke repræsenterer eller refererer til 'aktivister' og 'migranter' som to isolerede grupper, men *skærer* gennem hinanden, gennem alt, gennem radikal og ikke-radikal, gennem dem og os.

Hvisken og råb: Det er i afstanden mellem ansigtet og forestillingen om det at vi befinder os; et dyb, ind i mellem et afgrundsdyb. Så ufatteligt mange lag viser sig hos de enkelte, helt uventede korrupete sider af folk, ind i mellem utrolige handlinger, der alle får forestillingen om den anden – og ligefrem idéen om forestillingen om den anden, uanset at den er uundgåelig – til at virke løsrevet fra verden. Virkelig en latterlig måde at tænke subjektivitet på. Sidde og vente på at komme til at klappe i sine små hænder over at den ukendte anden kritiserer staten eller endnu bedre: sidde og vente på at komme til at klappe i sine små hænder over at den ukendte anden gør vores aktivistiske forventning til skamme. Jeg har ikke sagt meget om nationalstaten og kapitalismen i lang tid i Trampolinhuset og kan måske endnu høre tomheden runge fra de gange, hvor jeg har forsøgt at bringe det på bane. I virkeligheden et tegn på 'Dem og os-polemikkens' utilstrækkelighed? Vi har altid sagt: "Der er ikke noget uden for" (og siger dermed: nationalstaten kan ikke standse migrationen, den har ikke et 'fristed' på kloden, hvor den kan skubbe migranter hen, den har tabt, det globale imperium må konstant flytte suveræniteten nye steder hen, skubbe grænsen videre i sit desperate forsøg på at indhegne migrationen - der er ikke noget uden for og den nye verden tilhører uigenkaldeligt bevægelsen). Er vores uendelige gentagelse af dette lidt en aktivistisk udgave af Anders Fogh Rasmussens credo fra sin statsministerperiode: "Der er ikke noget at komme efter?" Prøver vi ligeledes at feje al kritik og diskussion (af kritik) under bordet? Nationalstatskritikken er afgørende, ja, men uden illusion om at dens afskaffelse betyder at en undertrykt og oprindelig frihed bryder frem, at nye grænser ikke opstår. Betyder det aldrig mere 'no borders'? Skal vi som Etienne Balibar sige "demokratisering af grænsen"⁸ frem for at tale om den totale nedbrydelse af grænsen? Eller ligefrem at grænsedragning er demokratisering? Dét at definere et 'uden for'? Og stadig holde dette 'uden for' åbent, demokratisere det, eller holde det åbent for demokratisering, altid have øje for den mulige udefrakommende demokratisering af det? Åbner helt andre teoretiske horisonter sig?

¹ K.E. Løgstrup: *Den etiske fordring*, 1995 [1956], s.25

² Zygmunt Bauman: *Flydende kærlighed*, 2004 [2003], s. 113

³ K.E. Løgstrup: *Den etiske fordring*, 1995 [1956], s.35-36

⁴ Jaques Derrida: *Of Hospitality*, 2000 [1997]

⁵ K.E. Løgstrup: *Den etiske fordring*, 1995 [1956], s.35

⁶ Zygmunt Bauman: *Flydende kærlighed*, 2004 [2003], s. 31

⁷ Se også visAvis' egne formuleringer om sine redaktionelle linjer og principper.

⁸ Étienne Balibar: *We, the People of Europe?* 2004 [2001], s. 109